

RECENSIONS BIBLIOGRÀFIQUES

HEJNÝ, SLAVOMIL i SLAVÍK, BOHUMIL, editors.

Květena České socialistické republiky 1. Academia Praha 1988. 560 p., 113 lám., 51 mapes de distribució d'espècies, 1 mapa fitogeogràfic. ISBN 21-069-87

És el primer volum d'una gran Flora de la Txecoslovàquia occidental, redactat per un col·lectiu nombrós de col·laboradors. En molts d'aspectes pot ésser pres com a model d'una flora extensa i ampleament comprensiva, d'un país amb llarga tradició botànica i ja molt ben conegut, circumstàncies que no se solen donar encara en una gran part de les terres mediterrànies. Una extensa introducció (p. 19-167) tracta de la història de l'exploració botànica a Bohèmia, de les característiques fitogeogràfiques del territori, de la divisió territorial emprada, del sistema d'unitats fitocenològiques, dels criteris taxonòmics, etc. Remarquem que els autors fan servir una divisió territorial molt detallada del país i que parlen de tipus d'àrea (*phytochorotypes*), establerts, tant l'una com els altres, amb criteri estrictament local. En la part descriptiva, per a cada espècie hom dóna, quan s'escau: nom vàlid, sinònims, bibliografia, exsiccata, descripció morfològica, nombre de cromosomes, variabilitat, ecologia i fitocenologia, distribució local i general, utilitats i possible conreu. Les il·lustracions són clares i expressives.

El text és escrit en idioma txec, però hi ha una breu explicació dels conceptes bàsics en anglès (p. 156-161) i també un curt vocabulari txec-anglès (p. 163-164) i traducció anglesa de molts dels títols d'apartats i de les llegendes de fotografies.

Oriol de Bolòs

MONTSERRAT RECODER, PEDRO, director. RAFAEL GASTÓN NICOLÁS, DANIEL GÓMEZ GARCÍA, GABRIEL MONTSERRAT MARTÍ, PEDRO MONTSERRAT RECODER, LUIS VILLAR PÉREZ, autors.

Enciclopedia temática de Aragón, t. 6 Flora Ediciones Moncayo. Zaragoza 1988. 325 p., 518 fot., 1 mapa. ISBN 84-7675-010-2

Obra magnífica que ofereix una descripció àmplia i completa de la vida vegetal de les terres estudiades i, en especial, de la rica vegetació que fa tan atractives les muntanyes aragoneses. Capítols successius són dedicats a la caracterització general dels ambients, a la flora alpino-nival, a l'estatge subalpí, a l'estatge montà dels Pirineus, a l'estatge montà extrapirinenc, amb els boscs del Moncayo i el bosc de roure valencià, als carrascars i alzinars, als savinars i a la

terra baixa amb els seus espartars i amb les àrees endorreiques. Els darrers capítols tracten de les orquídies i la conservació de la flora aragonesa i de les plantes sense flor.

El llibre conté una quantitat molt gran de dades i d'interpretacions interessants, no sols per a tots els amics de la natura, sinó també per al botànic i l'ecòleg especialista, que hi trobarà molts dels resultats de l'experiència que els autors i, en primer lloc, Pere Montserrat, han adquirit en llargs anys dedicats a l'estudi de la flora i la vegetació aragonesa i, sobretot, dels Pirineus. Tothom que s'ocupi de la geobotànica i de la biogeografia d'Aragó, i també de les terres veïnes, haurà de tenir en compte, d'ara endavant, la gran riquesa d'observacions continguda en aquest llibre.

En tota l'obra els autors manifesten una forta preocupació per la conservació del valuosíssim patrimoni natural d'Aragó, que ha sofert ja greus pèrdues i que està amenaçat per molts perills si la societat humana no actua en el futur d'una manera més prudent. També en aquest aspecte, de les relacions de l'home amb la natura i de les vies per a arribar a un aprofitament racional de la vegetació, aquest llibre resulta d'un interès molt elevat.

L'alta qualitat del text és acompanyada per una il·lustració fotogràfica excel·lent, que ens porta d'una manera admirable a la captació d'aspectes meravellosos i de vegades poc coneguts del món dels vegetals. En molts de casos la il·lustració constitueix un autèntic document científic, important per als botànics, que hi trobaran clarament visibles detalls morfològics i de coloració que no poden ésser apreciats a les col·leccions de plantes seques.

En resum, podem dir que estem davant una obra, no simplement d'alta divulgació, sinó també d'autèntica recerca científica, comparable a les millors del seu caràcter que han aparegut als països europeus més avançats.

Oriol de Bolòs

KUNKEL, GÜNTHER.

Flora del desierto almeriense. Colección Investigación. Instituto de Estudios Almerienses. Diputación provincial de Almería 1988. 325 pág. ISBN 84-505-7019-0. Precio 1000 ptas + gastos de envío. (Pedidos G. Kunkel, Apartado 7. Viator. Almería).

La conservación de las zonas áridas es uno de los problemas más arduos que tiene planteada la salvaguarda de la naturaleza en una parte muy importante de la Península Ibérica.

Paralelamente ha existido un menosprecio secular por estas zonas, tanto de sus valores estéticos como de su patrimonio natural. En los últimos tiempos esta actitud ha cambiado ya que en estas zonas se encuentran ecosistemas únicos en Europa.

El autor ha sabido captar la gran riqueza biológica y la singularidad de estos ecosistemas y plasmarlo en la necesidad de llevar a cabo este inventario de la flora vascular, en una de las zonas más acechadas por la destrucción de estos ecosistemas; y ha dado a conocer mediante un lenguaje asequible la riqueza botánica de esta zona.

La obra se inicia con una descripción del medio: el paisaje del desierto, las condiciones climáticas, los rasgos geológicos, erosión y sedimentación; amén de las características de la vegetación, con la descripción por ambientes de las diferentes comunidades vegetales. El catálogo de las especies encontradas en esta zona constituye la parte más voluminosa de la obra, que concluye con varios apéndices e índices que facilitan la consulta.

En el catálogo florístico para cada especie se indica el lugar de publicación, sinónimos más frecuentes y nombre vulgar, se continúa con una breve descripción, la ecología y la distribución general. Gran parte de las especies están iconografiadas con excelentes dibujos a plumilla de Mary Anne Kunkel.

Esta obra es doblemente bien recibida entre los naturalistas ya que por una parte llena un

vacío en una zona con pocos datos y por otra es un hito importante en producción autoctona de obras de divulgación botánica llevadas a cabo con rigor científico, tan raras como bien recibidas en nuestras latitudes.

Àngel M. Romo

SAGREDO, RUFINO.

Flora de Almería. Institutò de Estudios Almerienses. Diputación provincial de Almería. Almería 1987. 560 pág. ISBN 84-404.0397-6.

En poco tiempo Andalucía ha pasado de ser una región parcialmente conocida desde el punto de vista botánica, a tenerse actualmente un conocimiento bastante detallado sobre las especies que componen su flora. Esto es especialmente cierto en Andalucía occidental, donde se ha llevado a cabo una flora exhaustiva. En cambio Andalucía oriental esta aún lejos de poseer una flora que recoja la gran riqueza de táxones presentes en aquel territorio.

Todos estos factores hacen que sea en principio bien recibida una flora de la provincia de Almería, pero la lectura detallada de la misma nos lleva a algunas reflexiones sobre su contenido. En primer lugar, se recogen todo tipo de citas de especies sin hacer ningún tipo de valoración crítica; por otro lado, falta un criterio de valoración de las especies, ya que algunos sinónimos aparecen como táxones diferentes.

Una lectura rápida nos ha llevado a detectar errores que menoscaban profundamente el interés que pueda tener la obra: *Equisetum palustre* debe referirse a *E. arvense*; se indica *Pinus nigra* subsp. *nigra* como espontáneo; la separación de las subsp. de *Quercus ilex* no queda nada clara; *Teucrium polium* L. subsp. *aureum* (Schreber) Arcangeli es una especie boreal en la Península Ibérica y es muy dudoso que alcance Almería; *Scutellaria alpina* L. subsp. *jabalambrensis* (Pau) Malagarriga aparece como dos táxones diferentes, siendo sinónimos; sorprendente es la presencia *Centaurea podospermifolia* Loscos & Pardo (endemismo de los Ports de Tortosa y Maestrat) en Almería; así como la presencia de *Gentiana brachyphylla* en la Sierra Nevada de Almería. Por otra parte se encuentran a faltar algunos táxones como *Ephedra distachya* subsp. *distachya*; amén de que las áreas geográficas son incompletas como en el caso de *Erinacea anthyllis*. La presencia masiva de todos los representantes subspecíficos de una especie (p.ej. *Linum suffruticosum* L.) hace pensar en posibles errores de determinación.

En los pteridófitos se da época de recolección, que debe corresponder a la época de esporificación. Realiza nuevas combinaciones no válidas por falta de sinónimos y de la indicación exacta del lugar de publicación.

En fin, se trata de una obra muy ambiciosa en su concepción y objetivos que se ha realizado con poco criterio científico. En esta maraña de datos sólo un experto conocedor de la flora de Almería puede discernir los que se ajustan a la realidad de los erróneos. Es una lástima que antes de editar esta obra no se realizase una supervisión de la misma por botánicos de campo y buenos conocedores de la flora andaluza.

Àngel M. Romo